

3. Яцків Я. С. Сучасний стан та проблеми української академічної наукової періодики / Я. С. Яцків // Наука України у світовому інформаційному просторі. — Вип. 8. — Київ : Академперіодика, 2013. — С. 5—14.
4. Колесникова Т. О. Науково-видавничу модель "Library Publishing" в університетських бібліотеках України та світу / Т. О. Колесникова, А. І. Миргородська // Вісник Книжкової палати. — 2015. — № 3. — С. 24—28.
5. Колесникова Т. О. Бібліотека ВНЗ: відповідальність за поширення результатів наукових досліджень / Т. О. Колесникова // Вища школа. — 2014. — № 4. — С. 7—26.
6. Кравченко О. В. Можливості застосування бенчмаркінгу як інструмента активізації управління підприємством / О. В. Кравченко // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України : зб. наук. праць НАНУ. — Львів. — 2008. — Вип. 6 (74). — С. 102—110.
7. Bo-Christer B. Benchmarking Scientific journals for the submitting author's viewpoint / B. Bo-Christer, J. Holmstrom // Learned Publishing. — 2006. — № 19. — P. 147—155. — Mode of access: <http://doi.org/10.1087/095315106776387002>. — Title from the screen.
8. Beall J. Corrupt and Questionable Practices in the Scholarly Publishing Industry / J. Beall // Editorial Office News. — 2014. — Vol. 7. — № 10. — P. 10—13.
9. Фінансування наукових досліджень і розробок в університетах збільшилось майже на 40% // Міністерство освіти та науки України. — Режим доступу: <http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2017/03/01/finansuvannya-naukovix-doslidzen-i-rozrobok-zbilshilos-majzhe-na-40/>. — Назва з екрана.
10. Назаровець С. Підтримка руху Відкритого доступу у вітчизняному бібліотекознавстві / С. Назаровець // Вісник Книжкової палати. — 2013. — № 2. — С. 25—30.

В роботі представлений порівняльний аналіз вибраних наукових журналів в області бібліотекознавства. Основой для його проведення стали результати онлайн-опроса українських спеціалістів

бібліотечного дела касательно факторов, которыми они руководствуются в процессе выбора журнала для публикации результатов научных исследований. Полученные данные позволяют лучше понять мотивы и ожидания украинских специалистов библиотечного дела от профессиональной периодики, а также дают возможность редакциям библиотековедческих изданий улучшить качество их сервисов для привлечения ведущих авторов отрасли. Предложенная методика сравнения научных журналов может быть использована редакционными коллегиями и институциональными службами поддержки научных журналов других академических дисциплин для построения эффективных стратегий развития собственных изданий.

The paper presents a comparative analysis of selected scientific journals in the field of library science. The analysis is based on the results of an online survey of Ukrainian librarians about the important factors in the process of selecting a journal to publish the results of scientific researches. The obtained results allow better understanding the motives and expectations of the Ukrainian librarians from professional periodicals and, thereby, provide information for editorial offices of library science journals to improve the quality of publication services for attracting the best authors of the industry. The proposed methodology for comparing scientific journals can be used by editorial boards and institutional departments of support scientific journals from other academic disciplines in order to build effective strategies for the development of their own publications.

Надійшла до редакції 12 червня 2017 року

УДК 050:[061.1:015](477)"2011/2017"

Марина Шатрова,
кандидат історичних наук,
доцент кафедри документальних комунікацій
та бібліотечної справи РДГУ

"Вісник Книжкової палати" — один із провідних часописів теоретичного книгознавства в Україні

У статті розглянуто основні публікації, присвячені теорії книгознавства в Україні, розміщені на сторінках журналу "Вісник Книжкової палати" за останні роки (кінець 2011—2017).

Ключові слова: книгознавство, бібліологія, історіографія книгознавства.

Розвиток сучасного українського книгознавства пов'язаний з активним обговоренням науковою спільнотою основних категорій наук соціально-комунікативного змісту, історії, теорії, методики і організації наукових знань. Зокрема, часопис "Вісник Книжкової палати" став одним із небагатьох періодичних видань, в якому зосереджено значну кількість публікацій у напрямі теорії книгознавства, що сьогодні

набуває новітнього прочитання, змісту і форм існування як наукова та навчальна спеціальність.

Метою статті є висвітлення змісту публікацій у напрямі сучасного теоретичного книгознавства, розміщених на сторінках журналу "Вісник Книжкової палати" наприкінці 2011 — у 2017 рр. Хронологічні межі дослідження визначено так, щоб продовжити історіографічний експурс, опублікований на сторінках

згаданого вище часопису визначним ученим-книгознавцем України Галиною Іванівною Ковальчук [3] та ознайомити наукову спільноту із книгознавчими концепціями українських дослідників останніх років.

Одним із основних завдань статті, поставлених у межах дослідження "Книгознавство в системі наук соціокомунікативного змісту", є з'ясування ролі книгознавчої періодики, зокрема "Вісника Книжкової палати", як засобу наукової комунікації галузевого рівня.

Сьогодні журнал має логічну структуру та ґрунтовне наукове змістове наповнення завдячуючи його головному редакторові та директору Книжкової палати України — Миколі Івановичу Сенченку. Саме йому належить низка публікацій, що стосуються актуальних проблем галузі: "Читання, соціальна нерівність, електронна книга" (2012, № 1), "Як відвернути від України негативне інформаційне поле" (2012, № 6), "Проблеми Книжкової палати України і вітчизняного книговидання" (2013, № 1), "Великі книги і як їх визначити — технологія Мортімера Адлера" (2015, № 6, 8), "Книга як засіб покращення іміджу України в умовах інформаційних війн" (2016, № 9) та інші.

У публікації "Книга як засіб покращення іміджу України в умовах інформаційних війн" М. Сенченко доводить, що "книга — головний інструмент формування іміджу держави" [10, с. 5]. Ця теза особливо актуальна в умовах розвитку сучасного українського суспільства.

Микола Іванович пропонує пропагувати досягнення вітчизняних письменників у двох напрямках. Згідно з першим — створити багатотомну бібліографічну працю, в якій буде відображено літературний та історико-культурний процес в Україні за 100 років (з 1917 до 2017). У другому напрямі передбачено створення цифрової бібліотеки творів українських письменників різними мовами за 100 років. М. Сенченко наполягає: "Реалізація цього етапу тісно пов'язана з першим, оскільки з бібліографічного проекту формуватиметься колекція українських творів, які підлягають оцифруванню. Насамперед це видання, які потрапили до спеціального фонду і маловідомі широкому загалу. Їх введення в науковий обіг не лише сприятиме популяризації українського письменства, а й працюватиме на створення позитивного іміджу держави" [10, с. 7]. На нашу думку, проект вартий уваги наукової спільноти і органів, що забезпечують державну підтримку українського книговидання.

Сьогодні набуває актуальності проблема історіографічного осмислення досягнень у галузі вивчення української книги, що свідчать про зрілість та високий рівень розвитку вітчизняної науки та культури.

Найрезультативнішими рубриками з висвітлення проблем теоретичного книгознавства на сторінках "Вісника Книжкової палати" є "Книгознавство. Видавнича справа" та "Політика. Культура. Мистецтво".

У рубриці "Книгознавство. Видавнича справа" варті уваги публікації результатів поточної статистики книговидання України, підготовлені завідувачем відділу статистичного моніторингу та аналізу друку Книжкової палати України Світланою Буряк і першим заступником Голови Державного комітету телеба-

чення і радіомовлення України (2002—2014) Анатолієм Мураховським: "Аналітичний огляд випуску друкованої продукції в ... році", "Аналітичний огляд випуску книжкових видань за ... півріччя ... року", "Поточна статистика випуску книг і брошур в Україні у ... році" та "Поточна статистика книговидання: ... півріччя ... року", спільна стаття Анатолія Мураховського і Світлани Буряк "Книговидавнича діяльність в Україні: аналітичний огляд за підсумками 2014 року" (2015, № 3). Зацікавлення викликають статті Анатолія Мураховського "Формування стратегії розвитку книжкової індустрії" (2015, № 1) і "Державне регулювання у сфері видавничої справи" (2015, № 2). А. Мураховський розглянув питання організації, функціонування та управління книговидавничою галуззю як сферою державної політики в умовах інтенсивного розвитку інформаційного суспільства.

Питанням теоретичного розвитку едіціології як складника книгознавчого знання присвячено публікацію Світлани Фіялки "Різноманіття та можливості наукових методів у дослідженнях із теорії та історії видавничої справи й редагування" [11]. У роботі розглянуто можливі напрями застосування наукових методів едіціології, окрему увагу приділено спеціальним методам: редакторському аналізу та контент-аналізу.

З погляду теорії книгознавства виокремимо публікації професора Рівненського державного гуманітарного університету Галини Миколаївни Швецової-Водки. У статті "Тісна співпраця з Книжковою палатою — надійний вектор поступального руху книгознавчої науки" [15] автор розглянула співпрацю викладачів та аспірантів кафедри бібліотекознавства і бібліографії (нині — кафедра документальних комунікацій і бібліотечної справи) Рівненського державного гуманітарного університету з журналом "Вісник Книжкової палати" та колективом Державної наукової установи "Книжкова палата України імені Івана Федорова" впродовж 1996—2011 рр. Галина Миколаївна відзначила вплив журналу на розвиток наукових досліджень кафедри.

Наступну публікацію Г. Швецової-Водки присвячено теоретичним питанням розвитку науки: "Розвиток теорії книгознавства у другій половині ХХ — на початку ХХІ століття" [14]. Учена розглядає історію формування книгознавства як комплексної науки про книгу та книжкову справу під час теоретичних дискусій 60-х років ХХ століття. Галина Миколаївна докладно проаналізувала системні концепції щодо структури книгознавства 70—80-х років ХХ — початку ХХІ століття.

Логічним продовженням цієї публікації стала наступна стаття автора "Актуальні проблеми бібліології" [13], в якій визначено теоретичні проблеми бібліології та бібліософії. Термін "книгознавство" Галина Миколаївна пропонує замінити на поняття "бібліологія", яке давно використовується в європейському науковому товаристві, а дефініцію "бібліософія" вживати у значенні загальної теорії бібліології. Вчена визначила першочергові проблеми теорії бібліології, які потребують системного дослідження та вирішення для подальшого розвитку науки про книгу і книжкову справу. Серед них: "визначення книги як головної бібліологічної категорії, статусу електронної

книги, термінологічних проблем, назв як деяких бібліологічних дисциплін, так і їх комплексу; місця бібліології в системі наукового знання, зокрема її співвідношення з документологією" [13, с. 41].

Статті професора Харківської державної академії культури, відомого книгознавця-теоретика Вікторії Маркової також посідають чільне місце серед публікацій "Вісника Книжкової палати". У статті "Дискусійні проблеми сучасного книгознавства" [6] Вікторія Анатоліївна здійснила огляд дискусії дослідників книги та книжкової справи щодо складу і структури книгознавства. Автор дійшла висновку, що нині ця наука у кризовому стані і "головна причина полягає у хибній методології, яка змушує книгознавців підпорядковувати собі всі інші дисципліни комплексу, не маючи жодних на це підстав" [6, с. 3]. Учена зазначає, що і в Україні, і в Росії книжкова галузь має однакові проблеми — дегуманізація, дигіталізація, дисфункція читання. Подолання проблем, пов'язаних з означеними чинниками, можливе за умов консолідації наукового співтовариства в дослідженні книжкової комунікації як цілісного явища.

З-поміж теоретичних публікацій Вікторії Маркової, розміщених на сторінках "Вісника Книжкової палати", виокремимо статтю "Методологічні засади вивчення книжкової комунікації" [8]. Автор пропонує визначити методологію дослідження книжкової комунікації як вагомий чинник цивілізаційного процесу, духовного та інтелектуального розвитку суспільства. Вікторія Анатоліївна зауважує: "В межах категорії соціальні комунікації книгознавство вважається соціально-комунікаційною наукою, оскільки вивчає ті аспекти комунікаційної діяльності, що пов'язані з функціонуванням книги в суспільстві" [8, с. 42]. Учена пропонує визначити компонентну структуру книжкової комунікації із застосуванням соціально-комунікативного підходу так: реальний світ — автор; автор — власна суб'єктивність; текст — культурно-історичний контекст; комунікативні посередники (інститут книговидання) — текст; книга — культурно-історичний контекст; комунікативні посередники (інститут книгорозповсюдження і книгозберігання) — книга; книга — читач; автор — читач; читач — соціальна пам'ять; читач — власна суб'єктивність [8, с. 44]. Дослідниця пояснює: "Книжкову комунікацію можна визначити як системну взаємодію основних суб'єктів та об'єктів, що забезпечує рух смислів від автора до читача у соціальному часі і просторі з використанням семантичного повідомлення, зафіксованого у знаковій формі на стабільному матеріальному носіїві" [8, с. 44]. У публікації порушено важливі питання методології, які потребують докладного розгляду кожного з рівнів структури книжкової комунікації.

Проблемам теоретичного книгознавства присвячена стаття М. Шатрової "Теорія книгознавства на початку XXI століття" [12], розміщена на сторінках "Вісника Книжкової палати". Автор розглянула основні тенденції розвитку теорії книгознавства в Україні на початку XXI століття. Представлено сучасну структуру книгознавчого знання та основні напрями розвитку науки про книгу та книжкову справу. Автор публікації визначила межі книгознавства та едіціології.

Проблеми теоретичного книгознавства сьогодні є актуальними і потребують вирішення. Свідченням активного обговорення згаданих питань стала IV міжнародна наукова конференція "Берковские чтения 2017. Книжная культура в контексте международных контактов", що відбулась у м. Полоцьку (Білорусь) 24—25 травня 2017 р.

Зокрема, білоруський дослідник Ю. Нестерович у публікації "Современное состояние и перспективы развития науки о книге как комплексной научной дисциплине в ракурсе соотношения книговедения и эдициоведения" [9] проаналізував сучасний стан книгознавства і його розвиток у зв'язку з формуванням едіціології. Дослідник гостро ставить питання про інтеграцію книгознавства з едіціологією. Визнаючи пріоритет М. Шатрової у введенні терміна і поняття "едіціологія" в бібліологічну науку, Ю. Нестерович, однак, використовує термін "эдициоведение" (в українському перекладі "едіціознавство"), поєднуючи два різномовні складники. Використання латинського складника "-логія", що позначає наукове знання, в термінах "бібліологія", "едіціологія" вважаємо аргументованим.

Цікавою є дискусійна публікація С. Лютова "Наука о книге в современных "метатеориях" и футурологических концепциях" [4]. Автор дослідив теоретичні проблеми документології та дисциплін соціокомунікативного циклу з погляду науки про книгу.

На сторінках збірника матеріалів цієї конференції представлено праці й українських дослідників-книгознавців. Зокрема, В. Маркова розглянула книгу як суб'єкт комунікації, спираючись на теоретичні положення відомого науковця 20-х років XX століття М. Куфаєва [7].

Актуальними є публікації, присвячені електронній книзі як об'єкту книгознавства: О. Дінер "Актуальные направления исследования электронной книги" [2], Ю. Галковської "Электронные книги и электронные издания в системе распространения общественно значимой информации: взаимосвязь понятий" [1] та ін.

Висновки. Теоретичні проблеми сучасного книгознавства вчені активно обговорюють на сторінках фахових видань і щорічних наукових конференціях, семінарах в Україні та за кордоном. Отже, дослідження історії книгознавства є важливою умовою успішного розв'язання головних теоретичних і практичних проблем розвитку науки, дає змогу виявити його основні тенденції й напрями, спрогнозувати їхню динаміку в майбутньому. Ці завдання успішно виконує фахове періодичне видання в галузі соціальних комунікацій "Вісник Книжкової палати", який понад 20 років залишається головною трибуною для висвітлення наукових досягнень спеціальності.

Список використаної літератури

1. Галковская Ю. Н. Электронные книги и электронные издания в системе распространения общественно значимой информации: взаимосвязь понятий / Ю. Н. Галковская // Берковские чтения — 2017. Книжная культура в контексте международных контактов : материалы IV Междунар. науч. конф. (Полоцк, 24—25 мая 2017 г.). — Минск : Центр. науч. б-ка НАН Беларуси; Москва : ФГБУ науки Науч. изд. центр "Наука" РАН, 2017. — С. 68—73.

2. Динер Е. В. Актуальне направлення дослідження електронної книги / Е. В. Динер // Берковские чтения — 2017. Книжная культура в контексте международных контактов : материалы IV Междунар. науч. конф. (Полоцк, 24—25 мая 2017 г.). — Минск : Центр. науч. б-ка НАН Беларуси; Москва : ФГБУ науки Науч. и изд. центр "Наука" РАН, 2017. — С. 97—102.
3. Ковальчук Г. Теорія книгознавства та історія книги на сторінках "Вісника Книжкової палати" / Галина Ковальчук // Вісник Книжкової палати. — 2011. — № 8. — С. 7—11.
4. Лютов С. Н. Наука о книге в современных "мета-теориях" и футурологических концепциях / С. Н. Лютов // Берковские чтения — 2017. Книжная культура в контексте международных контактов : материалы IV Междунар. науч. конф. (Полоцк, 24—25 мая 2017 г.). — Минск : Центр. науч. б-ка НАН Беларуси; Москва : ФГБУ науки Науч. и изд. центр "Наука" РАН, 2017. — С. 202—206.
5. Маркова В. Від автора і читача до користувача / Вікторія Маркова // Вісник Книжкової палати. — 2012. — № 3. — С. 9—11.
6. Маркова В. Дискусійні проблеми сучасного книгознавства / Вікторія Маркова // Вісник Книжкової палати. — 2014. — № 10. — С. 38—40.
7. Маркова В. А. Книга как субъект коммуникации в интерпретации М. Н. Куфаева / В. А. Маркова // Берковские чтения — 2017. Книжная культура в контексте международных контактов : материалы IV Междунар. науч. конф. (Полоцк, 24—25 мая 2017 г.). — Минск : Центр. науч. б-ка НАН Беларуси; Москва : ФГБУ науки Науч. и изд. центр "Наука" РАН, 2017. — С. 206—210.
8. Маркова В. Методологічні засади вивчення книжкової комунікації / Вікторія Маркова // Вісник Книжкової палати. — 2014. — № 2. — С. 42—44.
9. Нестерович Ю. В. Современное состояние и перспективы развития науки о книге как комплексной научной дисциплине в ракурсе соотношения книговедения и эдициоведения / Ю. В. Нестерович // Берковские чтения — 2017. Книжная культура в контексте международных контактов : материалы IV Междунар. науч. конф. (Полоцк, 24—25 мая 2017 г.). — Минск : Центр. науч. б-ка НАН Беларуси; Москва : ФГБУ науки Науч. и изд. центр "Наука" РАН, 2017. — С. 266—270.
10. Сенченко М. Книга як засіб покращення іміджу України в умовах інформаційних війн / Микола Сенченко // Вісник Книжкової палати. — 2016. — № 9. — С. 3—8.
11. Фіялка С. Різноманіття та можливості наукових методів у дослідженнях із теорії та історії видавничої справи та редагування / Світлана Фіялка // Вісник Книжкової палати. — 2015. — № 4. — С. 9—11.
12. Шатрова М. Теорія книгознавства на початку ХХІ століття / Марина Шатрова // Вісник Книжкової палати. — 2017. — № 1. — С. 3—5.
13. Швецова-Водка Г. Актуальні проблеми бібліології / Галина Швецова-Водка // Вісник Книжкової палати. — 2013. — № 9. — С. 40—41.
14. Швецова-Водка Г. М. Розвиток теорії книгознавства у другій половині ХХ — на початку ХХІ століття / Галина Швецова-Водка // Вісник Книжкової палати. — 2013. — № 2. — С. 28—31.
15. Швецова-Водка Г. Тісна співпраця з Книжковою палатою — надійний вектор поступального руху книгознавчої науки / Галина Швецова-Водка // Вісник Книжкової палати. — 2011. — № 8. — С. 5—7.

В статье рассмотрены основные публикации в области теории книговедения в Украине, размещенные на страницах журнала "Вісник Книжкової палати" за последние годы (конец 2011 — 2017).

The article deals with the main publications devoted to the theory of book science in Ukraine, published on the pages of the "Book Chamber Herald" over the last years (the end of 2011 — 2017).

Надійшла до редакції 26 червня 2017 року

СОЦІОКОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

УДК 316.77:005.94

Ірина Давидова,

доктор наук із соціальних комунікацій,
професор, завідувач кафедри

інформаційної, бібліотечної та архівної справи ХДАК

Професійна інформаційна діяльність: подальші шляхи когнітивно-комунікаційного розвитку

Проаналізовано становлення інформаційної діяльності, визначено вектор її подальшого розвитку в інформаційному суспільстві.

Ключові слова: інформаційна діяльність, аналітика, управління знаннями.

Певна наукова невизначеність узагальненого поняття "інформаційна справа", що є складником освітньої спеціальності 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа", спонукає до роздумів стосовно спів-

відношення цих сфер діяльності, однопорядковості явищ з урахуванням фундаментальності інформаційної діяльності людини, включеності інформаційних процесів в усі види її соціальної активності, форми